

Relaciones generales entre lo sagrado y lo profano/Roger Caillois

Munduaren edozein ulerkera erlijiosok profano eta sakratuaren arte bereizketa egiten du. Izan ere, erlijioaren definizioetan beti aurkituko dugu 2 elementu hauen arteko oposizioa. Gizon erlijiosoarentzako, 2 esparru daude; esparru bat non angustia edo kezkarik gabe jardun dezaken, baina non bere jarduerak bere pertsona externa bakarrik konprometitzen duen, eta beste bat non dependentzia sentimentu intimo batek bere impulso guztiak gidatzen eta eusten dituen, eta “en el que se ve comprometido sin reservas”. Bi mundu hauek, sakratuaren eta profanoaren munduak, oposizioz, elkarrekin, bakarrik uler daitezke. Batak bestea eskluitzen du eta elkarren aurkakoak dira.

Caillosetzat, sakratua sentsibilitatearen kategoria bat da. Kategoria honen gainean eraikitzen da jarrera erlijiosoa, sakratua da erlijiori haren ezaugarri espezifikoak ematen diona, eta fededunari errespetu zantzu bat ematen diona, bere fedea babesten duena arrazoi, kritikotasun eta polemikatik.

H. Huberten arabera, erlijioa sakratua denaren administrazioa da.

Sakratuaren ezaugarri nagusiak:

Sakratua gauza, leku, izaki edo denbora/garai (adib igandea) batzuen propietate iraunkor edo efimero gusa agertzen zaigu. Ez dago ezer ezingo litzakeena hipotetikoki sakratua izan, eta ez dago ezer pribilegio hori galdu ezin duenik, hau da, edozer izan daiteke sakratu, eta edozerk utz diezaioke sakratu izateari. Hori da sakratua ez delako gauza bere hortan, esentzialki, daukaten ezaugarri/kualitate bat.

Nahiz objektua ez fisikoki eraldatua izan, behin sakratu bilakatzean zeharo aldatzen da harekiko jarrera, haren erabilera...ya ezin da edozein eratan erabili, arriskutsua da. (“Lo sagrado es siempre, más o menos, “aquello a lo que no puede uno aproximarse sin morir”). Profanoa denak kontuz ibili behar du sakratuak ez kutsatzeko, baina aldi berean, sakratua ere profanoak kutsa dezake. Sakratua profanoarekin kontaktuan jartzeak sakratuak bere izaera, bere bertutea, bere kualitate espezifikoak galtzea eragiten du. Adib maorien artean emakume bat sartzen bada kanoa sakratu bat eraikitzen ari diren leku batean kanoak bere ezaugarri sakratua galtzen du.

Sakratuaren aldean, profanoak kualitate txarrak besterik ez ditu, sakratuaren aldean, ezerrezak izatearen aurrean bezain pobre agertzen zaigu. Hertzen arabera, profanoa “ezerez aktibo” bat da, zikindu eta degradatu egiten duena berarekiko definitzen den osotasuna (sakratua). Horregatik, komeni da profanoa eta sakratua erabat bereizia mantentzea, elkarri kalte egiten diotelako, “todo contacto es fatal para entrambos”. Durkheimen arabera bi generoek ezin dute gerturatu/elkartu eta aldi berean haien naturaleza propioa mantendu”.

Sakratua, eraginkortasun ororen iturri

Sinisdunak arrakasta eta laguntza espero du sakratuarengandik. Sufritzen dituen kalamitateak, espero duen arrakasta, bere zortea, sosegatzen saiatzen den printzipio batekin lotzen dira. Zori onaren nahiz atsekabeen iturri goren den honek forma ezberdinak

hartzen ditu, izan Jainko orojakituna erlijio monoteistetan, hildakoen arimak, dininitate ezberdinak.. Baina beti, erlijioak beti gizakiak kontuan hartu behar duen indar bat inplikatzeko du. Profanoa gutxietsi egiten da, sakratuak berriz miresmena sortzen du. Aldi berean tentazio handiena eta arrisku handiena da. Beldurgarria, prudentzia imosatzen du, baina desiragarri, audaziari gonbidatzen du.

Bere forma primitiboan, sakratuak beste ororen gainean energia arriskutsu, ulertezin, eraginkor baino maneiatzen zaila errepresentatzen du; arazoa hura nola bideratu da, menderatzeko hain zaila den indar honek kalte egin gabe.

Sakratua dena ez da domestikatzen, ez da diluitzen eta ez da frakzionatzen. Zatiezina da eta beti oso agertzen zaigu: hostiaren puxketa bakoitzean Kristoren dibinitate osoa dago.

Erritu eta debekuen funtzioa

Alde batetik, sakratuaren kutsakortasunak profanoarekin nahastera eraman dezake, eta honek bata suntsitzea eta bestearen alperrik galtzea lehar. Beste alde batetik, profanoak beti sakratua behar du eta huraz apoderatzera da bultzatua, “ a trueque de degradarlo y de aniquilarse a si mismo”. Horregatik, era zorrotzean arautu behar dira haien arteko harremanak, eta hau da hain zuzen ere errituen funtzioa. Erritu batzuk izaera positiboa daukate eta gizartearen beharren arabera sakratua eta profanoa transmutatzeko balio dute. Adibidez: konsagrazio errituak, zerbait sakratua bilakatzen dutenak, eta ex-secrecion errituak, sakratua den zerbait profanora itzuliz. Bi esparru hauen arteko komunikazioa instituitzen eta ziurtatzen dute.

Besteak, izaera negatibokoak, sakratua eta profanoa bereizita mantentzeko balio dute, elkarrekin kontaktuan jarri eta elkarren suntsiketa ekartzea eragozteko. Zentzu honetan, debekuek bestela elkarren suntsiketa ekarriko luketen bi esparru hauen arteko muga egiten dute. Debeku hauek normalean polinesioen tabú izenarekin izendatzen dira. Durkheim “un conjunto de prohibiciones rituales que tienen por objeto prevenir las peligrosas consecuencias de un contagio magico, impidiendo todo contacto entre una cosa o una categoria de cosas donde se supone que reside un principio sobrenatural, y otras que no poseen ese mismo caracter o no en el mismo grado”. Tabú imperativo kategoriko negatibo bat bezala agertzen da, ez sekula gomendio bezala, baizik eta agindu modura. Ez dago debekuen atzean inolako justifikazio moralik. Polinesioen tabuaren aurkakoa “noa”, “libre”, da. Noa da munduaren ordena konprometitu gabe egin daitekeen guztia, desgrazia eta arazoak sortu gabe, ez dakartzana berarekin ondorio tamalgarriak. Kontrakora, zerbait tabú da ezin denean ordena unibertsal hori konprometitu gabe gauzatu, orden hau aldi berean gizartearena eta naturarena izanik. Transgresio bakoitzak kolokan jartzen du orden hau (uztak galdu, abereak antzu geratu..), izan ere, ondorioak ez dira trasgresioa egin duenarentzat bakarrik, unibertso osoa suntsitzeko gaitasuna dauka.

Laburbilduz, profanoaren mundua arruntasunarena da, inolako prekauziorik behar ez duten keinuena. Sakratuaren mundua berriz arriskutsu eta debekatuaren mundua da; norbanakoa ezin da hurbildu haren gaineko kontrola ez duen indarrak martxan jarri gabe. Haiengan dago arrakasta ororen iturria, botere eta fortuna ororena.. baina aldi berean izugarritzko kontua izan behar da harekin.

Munduaren ordena

Orain arte azaldutako sakratuaren ezaugarri ambiguoak definitzen dute gizonak sakratua ikusteko daukan ere, ambiguitate honen gainean apoiatu behar dira sakratuaren alderdi subjektiboaren inguruko ikerketak. Baina sakratua era objektiboan ere ikertu behar da, hau da, zerk daraman gizakia berak bete behar dituela uste duen restriktzioak jartzera.

Ikusi dugu debekuak munduaren, kosmosaren, ordena mantentzearekin lotzen direla. Hizkuntza askotan, unibertsa denari esateko erabiltzen den hitz bati ukapenezko prefijo bat gehituz sortzen da sakratua eta profanoaren arau urraketari esateko hitza.

Nahasketaren arriskuak

Ordena naturala eta soziala erabat loturik ikusten dira, transgresio batek batean eragina du bestean. Aldi berean, nahasketa orok nahasmena eta desordena dakar, eta haien propietate bereziak mantentzeko bananduta egon beharreko kalitateak nahasteko arriskua. Horregatik gizarte primitiboetan debeku asko eta asko gauzak (ez) nahastearen ingurukoak dira. Adibidez naturaz edo kutsaketaz genero batenak eta bestearenak diren lan tresnak ez nahasteko. Oposizio natural guztiek, izan sexua edo urtaroak, haien elementuen oposizioa mantentzeko arauak sor ditzake. Gauza bera gertatzen da oposizio sozialekin. Izan ere, pentsamendu erlijiosoarentzako nahasketa gauza arriskutsua da, gauzen esentzian duelako eragina, mantxa bat sortzen baitu. Eta gauzak kutsakorrak direnez, hau da, kutsatzeko, kontaktuan jartzeko, nahasteko aukera dagoenez arauak jarri behar dira nahasketa hau ez emateko, edo, eman behar bada, ahalk eta ondorio gutxien edukitzeko.

Sakrifizioaren izatasuna

Beste alde batetik, norbanakoak zori ona eduki nahi du, edo zori txarrak eragotzi, edo zigorrak ekidin. Gauza bera gizarteekin. Sakrifizioaren atzeko logika zera da, aurreratzea eta jainkoei opari bat egitea, konsagrazio bat egitea: norberaren kalterako zerbait sakratua bilakatzea. Sakratua denak ezin du lukurreriazko opari hori ukatu, eta horrela, zorpetua geratzen da sakrifizioa eskeini dionarekin. Sakrifizioaren bidez, sinisduna hartzekodun bilakatzen da, eta, unibertsoan oreka egon dadin, sakratua denak mesedea itzuli beharko dio.

Aszetismoa eta ofrendak

Hau da aszetismoaren eta ofrendaren printzipioa, denbora batez, eduki genezaken zerbaiti (plazer edo ondasun bat) uko egitea. Izan ere, aszetikoa denak, berez eduki ditzakeen gauzei uko egitea die, eta horrela tarte bat sortuz joaten da, egin lezakeenaren eta egiten duenaren artean. Honek naturaz gaindikoaren gainean margen, tarte bat edukitzea ahalbidetzen dio. “cada renunciamento se reencuentra en el mundo mítico inscrito en su activo, y le asegura un margen igual de posibilidades sobrenaturales”. Profanoaz uko egiten da, horrek sakratutik ordain bat izango duela esperoan. Izan ere, zenbat eta gehiago ukatu profanoaz, gero eta jainkotiago bilakatzen da aszeta, haien lehiakide bilakatuz. Beraz, Jainkoek ordain bat eman behar diote mundu profanoan ere, tentatzeko, ez dadin bere mailara igo. Gai hau askotan aurkitu mitologian. Herri askotan, gure buruari tortura bat

jartzen diogu etorkizunerako eskatzen dugun zorte ona lortzeko. Gaizkiari aurea hartuz gaizkia eragozteko espero da. Zatia eskaintzen da, osotasuna ez galtzeko.

Hasikinen jokua (primicias)

Konsagrazioen atzean psikologia bera dago. Hemen zatia eskaintzen da ez osotasuna ez galtrzeko baizik eta osotasun hori lortzeko. Izan ere, hasiera orok oreka hausten du, munduan inegratu behar den elementu berri bat eskaintzen duelako. Horregatik, lehendabizikoa lehendabizikoa izateagatik konsagratua da, aldaketa bat eragin baitu gauzen ordenean. Adib uztaren lehen fruituak Jainkoari ematea. Kultura askotan santutasun berezi bat zeukaten norbanakoak ziren hasikinen berritasun arriskutsua absorbitzeko arduradunak. Egoera aldaketak ere logika honi erantzun, adib, ezkondu baino lehen egiten diren ofrendak.

Pekamenen errituak, orban ororen garbiketa, purgazio eta garbiketa praktikak... etengabe erasotua den mundu baten ordena berreskuratzea dute helburu, baino ezinezkoa da ordena hori lehen zenera itzultzea, hasierako birgintasuna mantentzea. Natura eta gizartea hondamendira eramango lituzken zahartzarotik erauzi behar dira, tarteka hauek rejubnenezitu, birstortu behar dira. Behar honek beste kapitulu bat irekitzen du sakratua denaren azterketan: Ez da nahikoa esatea sakratua munduaren ordena mantentzearekin edo ordena hau suntsitzeko gaitasuanrekin lotzen dela, ikusi beharko da zer efiten duen gizonak ordena hau mantentzeko eta hura berritzeko, galtzen ari dela ikustean.

Izaki oro gizartearen zati den heinean, gizartea da sakratuaren eskala, baino sakratuak norbanakoarengan dituen aparientziak aztertzea beharrezkoa da, bereizketa honen errealitatea, substratua, aztertu baino lehen.